TENTAMEN MEDICUM, INAUGURALE, DE TYPHO.

QUOD,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

SAMUEL MARTINUS STEPHENSON,

HIBERNUS.

Prid. Id, Junii, hora locoque ſolitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXXVI.

Dr. Duncan

from his sincere Friend

&

humble Servant

J. Stephenson

MUNDITIARUM

ET

VINI FAUTORIBUS.

TENTAMEN MEDICUM,

INAUGURALE,

DE

TYPHO.

CONVENIT inter eos, qui medicinam latiſſime excoluerunt, dimidium gentis humanae febribus abripi; horumque maximam partem, praeſertim in his regionibus, a typho vitam amiſiſſe. Per claſſes exercituſque graſſatur, nec minus carceres et noſocomia infeſtat. Periculum, a corporibus hocce morbo correptis, et ſqualidorum veſtimentis, nobis imminet. Nunc effluvia iis exhalita, tantis viribus quandoque pollent, ut vitam animalem puncto temporis extinguant;

 nunc

nunc tam debilia ſunt, ut miſeri aegroti longo tardoque morbo langueſcant.

Etſi res adhuc tenebris quaſi involuta manet, et ſaepe medelam difficillime admittit; attamen conatus inveſtigandi et indagandi hujus morbi ſymptomata, cauſas, methodum medendi, et ei occurrendi, nos culpa levabit, quamquam tentamen hoc quibuſdam erroribus et mendis inſpergeretur.

HISTORIA MORBI.

Obrepit hic morbus veſpere, ſenſatione frigoris; quam ſubiti, obſcuri, et inconſtantes horrores, calore alternantes, ſubſequuntur. Somnus vigiliis interrumpitur, et inſomniis minime jucundis perturbatur. Remiſſione mane conſolatur homo; at ſymptomata omnia eadem, majori impetu, nocte ſubſequenti recurrunt. Debilitate et laſſitudine inuſitata, praeſertim poſt motum, aeger afficitur; haud aliter ac fatigatus langueſcit. Occupationes uſitatas fugit; et ſolitudinem

quaerit. Inappetentia et cibi averſatione affligitur. Accedunt etiam nauſea et vomitus, vertigo et dolor capitis.

Paucis diebus elapſis, omnia ſymptomata intenduntur. *Vultus* palleſcit et langueſcit; attamen tantum ſenſuum acumen eſt, ut lux et ſtrepitus moleſte tolerentur. Sed progreſſu morbi, ſenſuum hebetatio ſaepe talis eſt, ut vix ullus aut ſonus, aut lux percipiantur.

Lingua a ſtatu ſano parum mutatur; niſi quod albo et viſcido muco, nunc fuſcum nunc atrum aſſumenti colorem, obducatur. In faucibus aphthae ſaepe erumpunt.

Quanquam *Labia* areſcant, lingua ſubferveat, et in rimas fatiſcat, propter ſitim aeger raro querelam effundit.

Caput dolore obtuſo, vertigine, ſenſu frigoris, et tinnitu aurium, afficitur; quos mentis anxietas, delirium mite, cito ſubſequuntur.

Somnus interruptus, nunc inquietus et nunc comatoſus; plerique ſomno penitus expertes ſunt; dum alii ſopore gravi ita obruuntur,

untur, ut quamvis adſtantibus dormientium ſpeciem referant, ſeſe dormiſſe negent.

Pulſus parvus, mollis, debilis, plerumque frequens, nonnunquam naturali tardior evadit.

Vultus nunc langueſcit et palleſcit; nunc rubore roſeo ſuffunditur: Ardente capite, et ſudore e fronte emanente, reliqua *Cutis* areſcit: At ſudoribus frigidiuſculis nonnunquam aeger liqueſcit; dum aurium, narium, et membrorum extremitates frigeſcunt.

Omni *Motu* avertitur; manus et lingua extenſa tremunt; tanta eſt virium proſtratio, ut ſupinus recumbat, in ſtrato decidat, et, ſi caput pulvinari ſublevaretur, deficiente animo, et viribus fractis, collabatur.

Item *Reſpiratio* difficilis, praecordiorum oppreſſio, anxietas, et ſaepe conſtrictio circa ſeptum tranſverſum ſentiuntur.

Appetitu penitus deleto, nauſea et vomitus ſuperveniunt. Nunc alvus adſtricta, nunc diarrhoea colliquans aegrum laborantem premit.

Urina pleriſque pallet, multis limpida, cereviſiam vapidam pleriſque refert; ſedimentum

mentum nullum deponit; ſed nubeculae vel furfuri ſimile quiddam, in ea fluitare ſaepe videmus.

Finem verſus morbi, manus tremunt; nullum motum voluntarium efficere poteſt, at digitis aſſidue in ſtragulis floccos aeger carpit. Arteriarum pulſus adeo frequens, tremulus, et debilis eſt, ut numerus comprehendi nequeat: Nunc trepide currit, nunc tarde quaſi ſerpit, omnemque motum amittit. Spiritus luctuoſus, cum ſtrepitu et ſuſpirio trahitur, interdum intercipitur. Articulate loqui nequit aeger; vox faucibus haeret. Extremitates frigent, ungues pallent vel livent, ſphincteres reſolvuntur; foeces et urina, inſcio homine, elabuntur. Delirium in coma vertitur, vaſtis tremoribus et convulſionibus clauditur vita.

Criſi nunc diuturniore, nunc citiore, evaneſcit morbus; die nempe quarto decimo, decimo ſeptimo, vel vigeſimo, ad triceſimum vel quadrageſimum interdum protrahitur.

Huic

Huic febri, diverſa nomina, ex ſpecie aſſumpta, quidam medici dedere; et propter ſigna ejus externa, *Nervoſam*, *Petechialem*, *Malignam*, *et Febrim flavam*, appellaverunt, et in diverſis generibus collocarunt. Sed quoniam in febre vulgo dicta nervoſa, cum protrahatur, ſymptomata putredinis inveniantur, et quoniam effluvia putrida typhum excitent, naturae malignae, ratione hujus veneni virulentiae, et methodus medendi his febribus fere eadem eſt; ergo has eſſe varietates, vel ſaltem ſpecies ejuſdem generis, concludimus.

Quoties *putredo* in typho magnopere valet, ſymptomata jam recenſita aggravantur, nauſea et vomitus aſperiores ſunt. Sitis inexplebilis, cum oris amaritudine, acidorumque adeſt appetentia: Quanquam ſanguis miſſus, ſuperficiem albam, tenuem, et coreaceam oſtendit; attamen craſſamentum a ſero vix ſeparatur, nec firme concreſcit; urina, foeces, aliaeque ſecretiones, ſanguine ſaepe tinguntur, graviterque olent; ſanguis ex variis partibus effunditur; petechiae, maculae, et vibices

bices ſe oſtendunt, vel cuticula et oculi colorem flavum aſſumunt.

Febre jam decedente, gangraena partium, quibus decubuit aeger, ſaepe incidit; glandulaeque variae in ſuppurationem tendunt; paralyſis etiam, praeſertim extremas partes, nonnunquam invadit; amentia quoque per multos menſes, poſt emigrationem febris, aeger ſaepenumero ſtupet.

CHARACTER.

Morbus contagioſus; calor parum auctus; pulſus parvus, debilis, plerumque frequens; ſenſorii functiones plurimum turbatae, vires multum imminutae.

DIAGNOSIS.

Quanquam character et hiſtoria ſupra allata, ad typhum, ab omnibus aliis morbis febrilibus

febrilibus diſtinguendum ſufficiant; attamen, quia frigus haud raro inter cauſas typhi remotas eſt, et ſynocham ſaepe excitat; unus aut alter, vel uterque morbus, poteſt in eodem exiſtere aegroto, prout frigus aut contagio in febre inducenda praevaluit; et quoniam medendi methodus in priore, non ſolum ab ea diſcrepat, quae alteri convenit, ſed ei in plurimis plane repugnat; diſtinguere ergo, non ſolum inter haſce duas febres, ſed quatenus una vel altera in ſyſtemate praepollet, maximi momenti eſt: ne, dum medicamentis utimur ad unam arcendam, addamus vires alteri praeter ſpem inſuperabiles.

Synocha vere invadit, et frequentiſſime in plagis frigidis; plethoricis atque robuſtis fere incidit. Subito adoritur, haud magno languore, aut proſtratione appetitus vel virium praecedente, non ex contagione ſed frigore pervenit. Horrorem breviorem haud pernotabilem, ſed frequentius recurrentem, major ſubſequitur calor, ac faciei rubedo. In progreſſu morbi, remiſſiones vix obſervantur. Caput dolore

laborat

laborat acuto, qui ligatura circumducta mitigatur; vehemens eſt arteriarum temporalium pulſatio. Pulſus frequens, validus, durus, et plenior poſt venaeſectionem devenit. Sanguis in vas profundum miſſus, et jam concretus, tunica alba operitur; ſeparato ſero et craſſamento, hoc firmiter cohaeret.

Lingua et faucibus aridis et ſubfervidis, propter ſitim aeger ſaepiſſime querelam effundit; appetentia cibi haud magnopere imminuitur; anorexiam raro nauſea et vomitus comitantur; alvus adſtricta eſt; urina rubra, nullum in initio ſedimentum deponit. Duratio hujus brevis, et aliqua evacuatione notabili terminatur, ut haemorrhagio vel ſudore, et tunc ſedimentum urina deponit copioſum.

CAUSÆ REMOTÆ.

Typhum eſſe morbum contagioſum, ab optimis auctoribus et uſu quotidiano mani-

feſtum eſt; a corpore hoc morbo laborante, *effluvia* quaedam exorta, corpori ſano contagium tranſmittunt, ſimilemque morbum impertiunt. Etſi haec effluvia, per aëra late diſperſa, vim ſuam amittant; attamen iiſdem in veſtimenta ſimiliaque ſpongioſa collectis, non tantum virus increſcit, ſed hoc modo longe lateque vehi et concitari poſſunt.

Effluvia corporum ſanorum, diu retenta, in locis male perflatis, et in veſtimenta condenſata, hominibus etiam ſanis ſubito objectis, typhum excitabunt; dum ipſi unde orta ſunt, per vim conſuetudinis, veneno intacti manent.

Eorum condenſata effluvia, qui in locis anguſtis diu laborarunt morbis, quos paludum exhalationes, miaſmata dictae, vulgo pariunt, ſcilicet, variis intermittentium ſpeciebus, typhum quoque excitant. Effluvia etiam ex putridis animalium corporibus orta ſimiles effectus edunt.

Haec effluvia primo ſedantes exhibent effectus; quaedam, inſultu primo, vim lethalem

lem ſtatim exercent; plerumque autem homines antea debilitatos afficiunt.

Calor vim nervoſam praecipue excitat; poſtquam vero corpus humanum calorem generandi poteſtatem acquiſiverit, neceſſe eſt, ut aëre perfruatur, multum infra temperiem ſanguinis, ſi modo ſanitas rite conſervanda ſit; multis quidem conſuetudo dedit, ut ſub aëre vivant prope temperiem ſanguinis; quum coelum mutantes tranſmigremus in aliud nativo vel aſſueto calidius, primo ſynochae; poſtea vero, fibris laxatis, debiles et typho obnoxii ſimus.

Aer humidus perſpirabilem materiam, a pulmonibus et corporis ſuperficie, minus integre quam ſiccior aufert. Quare ſyſtematis partes fluidae tardius mutantur; putredini pronae fiunt, debilitaſque invadit.

Atmoſphaerae mutatio, ex ſicca in humidam, ejus rarefactionem ſaepiſſime comitatur, et ab ejus ad attrahendam et humiditatem diſſolvendam incapacitate oritur; et proinde minus quam antea corpora terreſtria premit; hinc ſanguis cum minore momento

mento ad cor redit; ſtimulus a diſtentione oriens minuitur; et cor humorem circulantem minore impetu per partes ſyſtematis diverſas impellit. Quoniam vero circulatio ſanguinis eſt apprime ad energiam cerebri neceſſaria; ergo aëris rarefactio, humiditatem ejus comitans, languorem et debilitatem inducit, calore praeſertim adjuvante.

Effluvium immediate ex corporibus volitans ſanis haud agnoſcitur pro cauſa typhi, donec in quibuſdam corporibus ſpongioſis, nempe, pannis lanoſis, accumuletur; forte in hoc ſtatu permutationem aliquam ex fermentatione patitur; et prout calor et humiditas ad fermentationem promovendam perneceſſaria ſunt, fieri nequit quin ad effluviorum violentiam conferant; et proinde ad typhum malignum propagandum.

Frigoris in corpora inanimata effectus eſt, contractio vel coarctatio omnium earum partium, et gravitatis ſpecificae augmentatio; ſimiles edat effectus in ſolida animalium ſimplicia. Frigus ſolidis vivis mediocri gradu applicatum, viribus agit tonicis; actionem

nem quoque excitat vaſorum ejus cui admotum ſit partis, et ſanguinem illuc pleniore rivo trahit. Hinc febres a frigore ſolummodo orientes inflammatoriae ſunt; ſed, quando infectio comitatur, tum ſynocho originem dat. Frigus extremam vim habet ſedantem, praeſertim cum in ſyſtema antea debilitatum agat; primo languorem, tunc ſoporem producit, poſtremo autem, vis et cerebri energia penitus delentur; hinc, quamvis frigus modicum, cum primum applicetur, ſtimulat; tamen, in eo quod vim ſedantem et debilitantem poſſidet, ad typhum praediſponit; haud abſimili prorſus modo ac liquores ſpirituoſi et fermentati, ad exceſſum hauſti, ſtimulant prima vice, ſed ſubſequitur debilitas.

Typhus maximo bacchatus eſt furore, et maximas edidit ſtrages, regnante annonae *penuria*; nam fames, et deprimentia animum pathemata, his inducta, ſyſtema debile reddunt; quare ad infectionem recipiendam praediſponunt. Pauperes, tali diſcriminis

tempore,

tempore, haud munditiem colere poſſunt. Frigori quoque, humiditati, et omnibus quae frangere animos poſſunt, obnoxii ſunt; et hi pervagantes cibi inveniendi gratia, contagionem ſecum advehunt propagantque.

Omne *ciborum* genus, quod ſtomachum debilitat, nempe liquores tenues et vapidi, aliquatenus totum debilitant ſyſtema; item omnes *evacuationes* immodicae, quales ſalivatio, diarrhoea, venaeſectio.

PROPHYLAXIS.

Opinio vana, contagium longe lateque per atmoſphaeram diffuſum eſſe, in prophylaxi formanda, multis medicis impedimento fuit; quoſdam homines in locis contagio vitiatis detinuit, dum alios ſalutem quaerere taediis et longis itineribus coegit. Attamen obſervationes recentiores perſpicue demonſtrant, contagium morborum malignorum, ex fomite vel nido, ad diſtantiam ſexaginta pedum,

pedum, etiam per feneſtram anguſtam, vix perflari; et homines intactos manere, in domiciliis ſuis, etſi noſocomia, quibus aegroti febribus malignis correpti tractantur, iiſdem contigua ſint, ſi modo communicatio abſcindatur.

Putrida effluvia ſedulo evitanda ſunt; ſaltem haud antea iis nos offerre decet, quam gradatim aſſueti impetum eorum arcere poſſimus.

Procul amoveantur quaecunque ſyſtema debilitant; iis autem quae corroborant invigorantque uti oportet, ſcilicet cibo ſalubri et antiſeptico, vino, exercitatione, balneo frigido, et aëre ſicco.

Omnia fluida animalium, praeſertim ſi circulatio languet, putredini proclivia ſunt. Haec itaque perpetuo renovanda ſunt, ſi modo corpus in ſaniſſimo ſtatu conſervare velimus. At exercitatione non tantum tonus muſculorum agentium augetur, ſed totum ſyſtema eodem commodo potitur. Hinc exercitatione digeſtio promovetur, circulatio ſanguinis excitatur, fluida putredini prona

prona eliminantur; ſalubria vero et nutrientia ſanguinem intrant.

Tempeſtate aeſtiva balneo frigido uti, ſolidum ſimplex adſtringit; ſolidi vivi tonum augmentat; laxitati, irritabilitati, et debilitati obſtat; ſordes abluit; excernentium ad ſuperficiem promovet actionem; digeſtionem adjuvat.

Mirandos vini generoſi effectus, in ſyſtemate invigorando et corroborando, nemo ignorat.

Medici quidam celeberrimi putarunt, *fumum* ligni flagrantis, ſulphuris, caſcarillae, et tabaci, multum valere in contagio eruendo: Loci infecti quoque temperiem adeo mutatam, ut vita animalium exiſtere non poſſit, in eodem contagio delendo plurimum poſſe. Acetum cum camphora calefactum, et in cubiculo infecto collocatum, iidem bene laudarunt. Veriſimile autem eſt, exercitationem conſtantem, et mediocrem vini vel ſpirituum uſum, nitorem ſummum, evitatis omnibus quae deprimunt animos, in prophylaxi maxime efficacia eſſe.

CAUSA

CAUSA PROXIMA.

Medici, ratione cauſarum remotarum, in typho excitando, non contenti, modum operandi in calido ſtadio gignendo, inveſtigare tentarunt; et in eo tentamine cauſam proximam indagare conati ſunt.

Typhus, pariter ac intermittentes, ſtadium frigidum, calidum, et ſudorificum habet, ſed minus diſtincta; et, quamvis cauſa occaſionalis poſteriorum ſit miaſma paluſtre, prioris vero, humana effluvia putrida; ambo tamen naturaliter, et ſemper fere, in operationibus ſuis, ad debilitatem producendam tendunt. Et quoniam intermittens ſaepe ſuam mutat formam, et haud raro in remittentem vel continuam vertitur; colligimus ergo cauſam proximam in utriſque eandem eſſe. Hinc prima febrium ſymptomata debilitatem indicant in diverſis functionibus, praeſertim vitalibus. Vis cordis minuitur,

et actio arteriarum extremarum quaſi ſuſpenditur.

Haec ſymptomata oriuntur ex effectibus quos ſedans venenum infectionis in cerebrum vel in ſyſtema nervoſum operatur.

In oeconomia animali, hoc lege ſancitur, quod, quando pars quaevis magnopere debilitatur, tum oritur reactio; haecce debilitas indirecti ſtimuli vicem praeſtat, et adeo fit niſus ad cauſam noxiam expellendam; ſi nullus adeſſet praeter debilitatem ſtimulus, actio cordis, et arteriarum, uno eodemque tempore reſtituerentur. Sed actio cordis ſupra vim ſolitam in ſtadio calido ſurgit, antequam minimorum redditur actio vaſorum. Ideoque reſiſtentia non poteſt non eſſe in arteriis extremis. Symptomata cutis aridae, contractionis et palloris corporis, in ſtadio frigido, dilucide demonſtrant, eorum hanc contractionem eſſe ſpaſmodicam, quae, cordi reſiſtentiam et ſtimulum indirectum praebens, calorem febrilem excitat.

PROG-

PROGNOSIS.

Ex hac cauſae proximae deſcriptione infertur, duas eſſe in febribus poteſtates, in ſyſtema agentes, quarum una extinctionem vitae minatur; altera autem inimicae obſtat cauſae, et foras ejicere conatur.

Antiqui, et recentiorum multi, prognoſin in febribus ducebant, comparationem inter vires naturae et morbi intendendo. Sed diſtinctio inter ſalutaria et mortifera ſigna perdifficilis eſt; plerumque enim, in febribus, multa ſymptomata occurrunt, de quorum natura et indole, num ad vitam mortemve tendunt, incertum eſt; facilius ergo prognoſin faciemus, ex iis quae in febribus evidenter mortem portendunt.

Potentiae nocentes in typho ſunt, vel tales quae directe aut indirecte in ſyſtema nervoſum agunt, et debilitatem mortemque inducunt, vel quae in ſanguinem inductae putredinem in eo generant, quae tandem ut venenum ſedans agit; in typho ergo, prognoſis

noſis ducenda eſt ex iis ſymptomatibus quae vel debilitatem vel putredinem exprimunt.

Symptomata Debilitatem exprimentia.

Deficientia virium ſolitarum; in tergo decubitus; cruribus extenſis, delapſus in lecto; tremor manuum, ſubſultus tendinum, et convulſiones. Inſenſibilitas ſtimulorum ſolitorum, nempe lucis et ſoni; ſurditas (ſed hoc mediocri gradu ſymptoma ſalutare eſt.) Oculus fixus, viſus duplex et indiſtincta oſtendunt muſculos tam debiles eſſe, ut neque oculos movere poſſint, neque ambos ad idem objectum convertere valeant; quocirca vice unius ex eodem duo percipiuntur objecta. Caecitas, coma, pervigilium, pathemata animum deprimentia; pulſus debilis, irregularis, vel tardus; frigiditas, contractio partium extremarum; deliquium ex minimo motu, vel ex erecta corporis poſitione oriens; reſpiratio difficilis et laborioſa, ſine affectione thoracis locali. Vox debilis

aut

aut penitus amiſſa; magna nauſea, vomitus, urina et foeces inſcie elabentes; viſciditas ſecretionum extrema, a membrana praeſertim Schneideri; ſecretiones impeditae, et evacuationes colliquantes.

Symptomata Putredinem exprimentia.

Anorexia, *nauſea*, *et vomitus*, eas omnes potentias quae debilitatem inducunt comitantur. In intermittentibus, ex conſenſu ventriculi extremis cum arteriis debilitatis, in typho ex tali conſenſu, vel putrida materia ſtomacho retenta, et ſtimulum indirectum praebente, exoriuntur.

Sitis immodica putredinem indicat, quia ſubſtantiae putridae in ventriculum receptae ſitim generant. Diluentium, acidorumque appetitus, ut putredo diſſipetur, vel ei occurratur, ſapientiam in oeconomia naturali plane oſtendit.

Sanguis putreſcens texturam amittit ſuam; quando igitur ſanguis e vena miſſus haud firme coagulat, pro ſymptomate putredinis in fluidis circulantibus ducimus. In talibus caſi-

caſibus ſolida deveniunt praeter modum laxa; globuli rubri aliquatenus in ſero diſſolvuntur; et proinde facile inveniunt viam, per tenues etiam membranas, vel partes texturam minus firmam poſſidentes, ut per membranam Schneideri, et ſeſe urina atque aliis ſecretionibus perſaepe admiſcent. Quando ſanguis, ſic diſſolutus, in cellulas effunditur cuticulae, ſpeciem macularum rubri lividi, aut fuſci coloris, praebet; hae *petechiae* vulgo dictae ſunt. Quando, ſub tempus hujus effuſionis, et ſanguine multum diſſoluto, rumpuntur cellulae cutis, ſanguinis effuſiones *macularum* ſpeciem induunt magnarum, vel linearum longarum *vibices* appellatarum. Quando ſerum ſanguinis putreſcit, fulvo gaudet colore; talem ſpeciem quoque fert miſſum ab aegro morbo putrido laboranti, ut in febre flava Indiae Occidentalis. Exinde inferre poſſumus, hunc colorem flavum a putridi ſeri effuſione oriri.

Foecum in canali alimentari acrimonia ſemper eſt in earum putredinis ratione; proinde, cum longum tempus in ultimo fermen-

mentationis ſtadio moratae ſunt, inteſtina ſtimulant, et diarrhoeam producunt. Sed, in hac febre, diarrhoea haud ſemper putredini foecum proportionalis. Nam, ſi corporis ſuperficies magnam a frigore patitur conſtrictionem, tum materia perſpirabilis vadit per inteſtina, et diarrhoea exinde oritur; ſed, ſi aeger mediocriter ſit calidus, vel ſudore colliqueſcat, alvus ſaepe adſtringitur.

In tali diſſoluta ſanguinis craſi, fieri non poteſt, quin urina magnopere afficiatur; eſt colore rutilo, turbida, et haud raro ſanguine commixta.

Harum atque aliarum foetor excretionum aliud dat putredinis indicium; qui circa aegrum maxime verſantur, ex eo quod tali foetori aſſueti, vel animo parum attento ſint, non ſentiunt, donec ſummam fere attigerit hujus fermentationis gradum; attamen qui rarius huic expoſiti ſunt, quanquam aſſueti in talibus dare operam caſibus, facile percipiunt. Omnia haec debilitatis et putredinis ſymptomata raro aut nunquam ſimul occurrunt, in uno eodemque aegro; quapropter neceſſitas

ſitas nos cogit, ad prognoſin ex nonnullis, ſaepe ex paucis, ſtruendam.

Haec contagia adeo potentia ſint, ut ſtatim necent; ſed frequentiſſime debilitatem inducunt; quae adeo a paroxyſmis febrilibus augetur, ut ſyſtema penitus collabatur: Nonnunquam fermentum putridum maſſae circulanti inducunt, quod tandem ut venenum agit; vel globuli rubri in ſero ſanguinis aliquatenus diſſolvantur, ut in telam celluloſam facile effundantur, et illic ulteriori putredini ſubjiciantur; et haud aliter ac gangraena aut ſphacelus necent.

In prognoſi in typho facienda, magno nobis erit adjumento dierum criticarum, primo ab Hippocrate notatarum, et poſtea a multis doctis atque expertiſſimis medicis ſtabilitarum, obſervantia.

Ex deſcriptione febris jam tradita et perpenſa, atque ex mutationibus periodicis in ſyſtemate notatis, infertur, aliquod ineſſe vel cauſae inimicae natura, vel in ipſa corporis conſtitutione, quod ſolutionem febris, uno, potius quam alio tempore, efficit. Inter-

mittentes,

mittentes, vel quotidianae, vel tertianae, vel quartanae ſunt. Sic in typho non ſolum adſunt exacerbationes quotidianae, ſed a primo die ad undecimum uſque, tendere percipimus ad criſin, pari modo ac in tertianis ad periodos; ab undecimo ad vigeſimum, quartanae periodum referre obſervatum eſt. Poſt hoc tempus, criſes periodicae regulares haud notatae ſunt.

METHODUS MEDENDI.

Indicationes ſunt, 1mo, A ſuperficie ſpaſmum removere.

2do, Tonum ſyſtematis reſtaurare, et putredini obviam ire.

Indicationi primae reſpondent, *a.* Venaeſectio. *b.* Diluentia. *c.* Sales neutri. *d.* Emetica. *e.* Sudorifica. *f.* Epiſpaſtica. *g.* Fomentationes. *h.* Opium.

a. Inter antiſpaſmodica *venaeſectio* maxime celebratur. Sed tanta relaxatio debilitaſque ſequuntur, ut in typho puro gravia

inde mala oriantur. Si frigus tantum praevaluit in morbo excitando, ut ſymptomata ſynochae oriantur, ſi aeger ſit juvenis, firmus, et pleno habitu, ſanguinis miſſio ſtatim omnia levabit. Caute vero uti oportet, ne, in ſpaſmo ſolvendo, non tantum nos fallat, ſed cum cauſis excitantibus conſpiret ad morbum confirmandum. Si vero affluxus ad quandam partem ſanguinem mittere hortatur, per cucurbitulas cum ſcarificatione, vel hirudines admotas, melius fit. In delirio phrenitico, capiti proſpere admoveri poſſunt; ubi autem delirio ſe jungit pulſus debilis et depreſſus, eadem nil valent.

b. Diluentia. Aqua majorem partem maſſae circulantis format; humoribus omnibus excretis baſin praebet; ſanguinem fluidum reddit; per exhalantia facillime tranſit; ubi autem quantitate deficit, parte tenuiore tranſmiſſa, propter viſciditatem et attractionem inter eam et partem craſſiorem, reliquae difficillime tranſeunt. Aquoſa itaque parte tunc non ſatis diſtendente, vaſa extrema conſtrictionem ſpaſmodicam retinent;

nent; aquoſae vero partes renovatae vaſa extrema diſtendunt, diaphoreſin promovent, ſitim irritantem adimunt. Putrida quoque materies a primis viis et a ſanguine ejicitur.

c. Etſi fabricae animalis variae partes a nervis ita connectuntur, ut a nullo medicamento una pars multum affici poſſit, quin omnes effectum ſimilem quodammodo ſentiant; pleraque tamen ad unam partem, potius quam ad aliam, tendunt. *Sales neutri* effectum ſuum praecipue oſtendunt in renibus, et exhalantibus in ſuperficie; horum actionem renovant, ſpaſmum ſolvunt; et, per conſenſum ſtomacho corroborato, nauſea et vomitus evaneſcunt. Per virtutem quoque antiſepticam, in febribus multum valere poſſunt. Formati ex alkali et acido vegetabili jucundiores ſunt, nec minus efficaces.

d. In febribus curandis, praeſertim typho, *emetica* adhibere jamdiu mos fuit. Primo quidem tali debilitate ſtomachum afficiunt, ut eundem indirecte ſtimulent, et ad validas contractiones excitent; a quibus non tantum

ſtoma-

ſtomacho, ſed etiam inteſtinis retenta ejiciuntur; ductus biliaris et pancreaticus ea ratione emulgentur, reliqua viſcera agitantur, et expectoratio augetur. Actione fibrarum muſcularium ſtomachi, necnon inde cordis et arteriarum majorum aucta, ſanguis majore vi in partes extremas impellitur; et, propter conſenſum inter fibras muſculares ſtomachi et vaſorum ſuperficiei, horum actio reſtauratur et ſpaſmus amovetur.

Emetica tempore acceſſus adhibenda ſunt, ut cum viribus medicatricibus naturae concurrant ad materiem noxiam ejiciendam. Datis emeticis paulo ante paroxyſmum in intermittentibus, vel exacerbationem in continuis, priorum paroxyſmum, poſteriorum acceſſum, prohiberi inventum eſt.

Febribus jam productis, emetica ſaepe uſui ſunt, ut morbus vel penitus expellatur vel ſaltem levetur. Sed, quoniam emetica frequenter adhibita debilitatem adferunt, ideoque ſpaſmum adaugent, doſes vero nauſeoſae pleno vomitu diutius agunt; tales ergo ſaepe praeferendae ſunt.

Quum

Quum nil niſi evacuatio ſtomachi a vomitu deſideretur, vel magna debilitas adſit, ipecacuanha potior eſt. Quum vero nauſea diu protracta opus ſit, antimoniale datur, ut pulvis Jacobi, calx antimonii nitrata; ſed, inter omnia antimonialia, tartarum emeticum locum primum tenet, tam facile ſolvitur, tam certe agit, tam prompte exhiberi poteſt. Hoc etiam uſque ad nauſeam exhibitum alvum ſolvit; praeter tartarum emeticum igitur, et clyſmata, vix aliis laxantibus opus eſt in hoc morbo.

e. Medicamenta *ſudorem moventia* actionem habent in febribus, ſpaſmo ſuperficiei directe oppoſitam; febres malignas quandoque levarunt, vel etiam profligarunt. Sed uſus minime idoneus in cauſa fuit, quare multa iis objicerentur, ſcilicet, quum nimis ſtimulantia admiſſa, vel *aliter*, non ſatis diu protracta fuiſſent; quae minime ſtimulant et calefaciunt, ut ex opio, ipecacuanha, et tartari vitriolati larga parte commixtis, nempe, pulv. Doveri pharmacop. Edinenſis, vel

potius

potius tartari emetici quantum excitet nauſeam, opii modicae doſi adjunctum.

f. Epiſpaſtica parti cui admoventur plane ſtimulum dant, qui ſaepe totum ſyſtema pervadit; ſero autem effuſo et emplaſtro ablato, plerumque evaneſcit. Effuſio facta, vaſa partis necnon profundiora laxando, in affectionibus localibus commodiſſima eſt.

Praecipue vero agunt ſolvendo ſpaſmum; hinc uſum habent in colica, et aſthmate, etſi procul a parte affecta admoveantur. Ab hac virtute et conſenſu inter unam partem cutis et omnes reliquas, ſpaſmus ab una parte ablatus, omnes quoque relinquit.

A ſyſtemate affecto conjicere licet, partem cantharidum abſorptam ſimiles effectus exercere, ac ſi per os aſſumpta fuiſſet; itaque epiſpaſtica, urinam et ſudorem moventia, typho, etiam propter hos effectus, utilia eſſe.

Diſputatum eſt inter auctores, ingenio et peritia aeque inſignes, quo tempore epiſpaſtica utiliſſime admoveantur. Quidam, ut Lindus et Pringelius, initio impoſita commendant, et optimos effectus ſe obſervaſſe

pu-

putant, praeſertim contagio non perquam exitioſo; verumtamen Doctor Donaldus Monro a talibus applicationibus tantum boni obſervare haud potuit.

Notatum eſt, epiſpaſtica, febribus incipientibus, vim reactionis augere; itaque tutius eſt ea differre, donec a dubitatione de vi eorum ſtimulante liberemur. Si quando autem pulſus debilis fiat, et aeger langueat, ullo morbi ſtadio admoveri poſſunt; a ſtimulo nil timendum eſt; corroborant enim, et in ſuperficiem humores impellunt.

In affectibus localibus parti dolenti, quantum fieri poteſt, vicinae imponi debent; ubi vero ſpaſmus ſuperficiei ſolummodo conſiderandus eſt, parvi refert cui parti admoventur; ſi ſtimulo ingrata fiant, tempore remiſſionis matutinae capiti applicare convenit; cruribus autem, ſi ſtranguria evitanda eſt.

Huic malo facillime occurritur, emplaſtrum, quamprimum cuticula fuerit orta, amovendo; aegro interea bibente potiones diluentes, mucilagine abundantes. Idem incommodum camphora quoque antevertere dicitur;

dicitur; aut interne aſſumpta, vel externe oſſi pubis formula linimenti admota.

g. Fomentationes, et *calida lavatio*, prae aliis remediis quam minimum periculi ſecum afferunt, niſi nimis calida ſint; nam ſupra temperiem ſanguinis humani raro admitti debent. Antiſpaſmodicam vim certe exercent, partem cui admoventur laxant, et leniter ſtimulant. Simili modo totum ſyſtema quodammodo afficiunt, ſomnum quietum adferunt, irritationem ſedant; ſecretionem cuticularem impeditam reſtituunt, et ſudores colliquantes reprimunt; leni ſtimulo frigidos calefaciunt, deſperantes exhilarant; adeo corroborant, ut poſtea aegroti facile toro reſidere poſſint, qui antea ab eodem ſublati animi deliquio affecti erant. Quidam medici totum corpus immergere ſuaſerunt; ſed, quoniam aegrotus agitationem tam aegre fert, et multa propter incommoda, haec methodus fere negligitur; pediluvium et fomentatio crurum pedumque praeferuntur. Poſterior potior eſt, facile enim adhibetur, et nec inquietudinem nec motum aegroti requirit. Niſi

ſi vero in ſpatium horae protracta ſit, nil valet. Obſervatio facile docebit, utrum aeger bene ferat, et commoda optata inde trahat; aliter enim omittenda eſt.

b. Opium inter antiſpaſmodica eminet, et, ni ſtimulo praeditum ſit, multum in febribus prodeſſet. Propter actionem incertam, in febribus continuis curandis raro adhibetur; ſaepe vero, ut ſymptomata quaedam leventur vel corrigantur, ut etiam in curatione intermittentium, quibus, poſt aptas evacuationes, incipiente frigore vel calore, utiliter dari poteſt. Ex tali hujus uſu ſymptomata totius paroxyſmi levantur, duratio contrahitur, humoribus ad ſummam cutem pulſis, ſudore leni univerſoque inducto.

Ut opium in typho utile fiat, quae ſequuntur notanda ſunt. Parca doſi ſtimulat et exhilarat; larga vero ſedat et ſpaſmum ſolvit. Ergo, febre jam protracta, et animis multum depreſſis, adhiberi poteſt; Pringelius etiam initio poſt emetica feliciter dedit. Quum irritabilitas et convulſiones a debilitate oriantur, opium, propter vires ſedantes,

 et

et antiſpaſmodicas, praecipue indicatur. Diarrhoeis pertinacibus et colliquantibus, quae ſaepe hanc febrim comitantur, apte reſpondet.

Camphora a quibuſdam medicis inſignibus celebrata eſt; dicunt enim ſudorem elicere, ſpaſmum ſolvere, et ſomnum ſuadere in febribus ubi opium expectationem fefellerat; alii autem de utilitate ejuſdem opinionem ancipitem tenent. Anne vires ejus antiſepticae utilem reddant, ubi putredo invaſit?

Moſchus, in tendinum ſubſultu, ſingultu, ſtomachi contractionibus, et aliis ſpaſmodicis affectibus commendatur. Pringelius, poſt quartum vel quintum diem hujus febris, dedit, doſi granorum viginti quinque; alvum ducere, ſudorem movere dicit; febrim vero ad diem decimum ſeptimum protractam eſſe confitetur.

IN-

INDICATIO SECUNDA,

Debilitati et putredini obviam ire.

Huic indicationi reſpondent, *a.* Frigus; *b.* Cortex Peruvianus; *c.* Vinum.

a. Omnia corpora cui admovetur *Frigus* condenſat; fermentationi directe occurrit; ergo antiſeptica vi gaudet; ſtimulantibus, ſedantibus, et tonicis viribus corpus vivum afficit; itaque in typho jam protracto apte adhibetur, et remedium ſe praebet maximi momenti.

Quoniam frigus inter cauſas febrium excitantes principem locum tenet, debilitatem inducendo, et ſuperficiem adſtringendo, in nulla febre adhiberi debet, quum horror vel tremor adſint; calore vero febrili aucto, apte admovetur; aucta enim poteſtate calorem generante in febribus, frigore opus eſt intenſiore, quam quod ſanitati accommodatum invenimus, ut remedium afferat.

Propter virtutem antiſepticam, aër frigidus his febribus adhiberi debet, ut ſyſtema putredini

putredini proclive emendet, effluvia a corpore emiſſa minus maligna reddat. Tonum ſolidi ſimplicis augendo, debilitati, et inde ortis laxitati et putredini, occurrit; eodem conſilio non tantum aër frigidus, ſed balneum frigidum tentatum eſt.

Potio frigida propoſitis ſub aëre frigido jam memoratis reſpondet; porro in ſtomachum deſcendens ſtimulat, et ſpaſmum aufert ab exhalantibus; unde humores copioſius expellere ea cogit, adeoque ſitim compeſcit. Tonum inteſtinorum, totiuſque fere ſyſtematis auget; actione cordis aucta, pulſus plenior et fortior fit, perſpiratio lenis inducitur; putredo viarum primarum reprimitur. Quum vero inflammatio adſit, vitanda eſt. Quantitas aegri deſiderio permittenda, et id genus, quo ſanus praeſertim utebatur, plerumque commodiſſime eligitur.

b. Cortex Peruvianus adſtringente, tonica, ſtimulante, et antiſeptica virtute abundat. In curatione intermittentium, tonicas vires praecipue exercet in nervos ſtomachi; unde totum ſyſtema, praeſertim vaſa extrema afficit;

cit; adeoque debilitati occurrit, qua ſpaſmus et actio aucta fundamentum habent. Etſi contra putredinem et debilitatem, ut in typho, recte detur, ubi tamen diatheſis phlogiſtica praevalet, plerumque nocebit; incipiente ergo febre raro adhiberi debet; ſi autem remiſſio aperta ſit, ut in initio typhi ſaepe accidit, dare ſaluberrimum eſt; corroborat, exhilarat, reditum anticipat. His caſibus ſolida forma datus, et larga quantitate, ſi ferat aeger, et paulo ante acceſſionem, valentior eſt.

Quum primum ſymptomata putredinis evidenter appareant, remedium efficaciſſimum eſt; tunc fibris muſcularibus tonum reſtituit, putredini maſſae communis obſtat, animos erigit, et delirio ablato ſomnum invitat; his caſibus tali quantitate dandus eſt, ut nec multum ſtimulet, nec calorem febrilem magnopere adaugeat.

c. Vinum, inter omnia medicamenta quae animos erigunt optimum, et quae ſtimulant tutiſſimum eſt. Mentem exhilarat, dolorem et irritationem aufert; larga quantitate inſigni modo ſedat; ſed, propter virtutes ſtimulantes,

lantes, refocillantes, et antiſepticas, praeſertim adhibetur in typho.

Spiritus ardentes eaſdem proprietates majori gradu habent; ſed etiam aqua diluti tantum ſtimuli retinent, ut cum vino comparari non poſſint. Propter vires eorum antiſepticas, aqua diluti, deficiente vino, adhiberi debent; quaedam vina ſpiritu ardente commixta, purioribus, ſcilicet Gallico rubro, et Rhenano, inferiora ſunt.

Quoniam vinum ſtimulat, initio febrium parce dari oportet; quum vero poteſtates ſedantes et ſepticae praevaleant, tutiſſime et commodiſſime exhibetur. Tunc a ſtupore, anxietate, et delirio maniaco excitat; tendinum ſubſultum dimovet, irritationem mitigat, et ſomnum ſuadet.

Vino adhibito, obſervandum eſt, quomodo pulſum et ſyſtema nervoſum afficit; ſi pulſus nimis tardus frequentior, vel nimis frequens tardior fiat, deliriumve demulceatur, adhibere bonum eſt; ſi autem hi felices eventus non ſequantur, e contrario delirium augeatur,

augeatur, et oculi feroces appareant, omitti debet.

Quantitas idonea a ſymptomatibus et aegri conſuetudine dijudicanda eſt. Multae librae quotidie datae ſunt, et cum eventu prorſus felici, plerumque tutiſſimum et jucundiſſimum aegro videtur aqua dilutum; ubi autem larga quantitate opus eſt, dilutio vix admittenda eſt. Quum ſymptomata uſum ejus indicent, alica vel panada commiſtum dari debet.

Ut putredini et debilitati occurratur, ulterius obſervare licet, non tantum conclave puro frigidoque aëre perflari debere, ſed omne quod putrida effluvia retinere poteſt, ſedulo amovendum eſſe. Lintea lecti et corporis ſaepe mutanda ſunt; jucunda aromatica quaedam per cubiculum diſpergere convenit.

Gangraena partis cujuſlibet in hoc morbo perraro periculoſa eſt: Si vero ex ea diſcrimen appareat, ad vinum et corticem perfugimus. Paralyſi extremarum partium obviam itur frictione; et, ſi alvus adſtricta ſit, laxantibus, quae ſtimulantem et antiſepticam

cam vim ferunt. Victu plerumque aceſcente, exercitatione in aëre ſereno et temperato, cortice Peruviano, atque uſu vini modico, curatio perficitur.

FINIS.